

חג הסוכות יש בו יסוד מהותי על חיי האדם בעולמו

מידת הגבורה, וכן בהזמנת יעקב אבינו יקבל על עצמו תורה דהיינו אמת, וכן הלאה על זה הדרך, ובזה אנו מראים שרצונו להתקרב לגמרי להקב"ה ולבטל כל המחיצות המבדילות, ואף אם לא זכינו לזה ואין אנו אווזים בדרגות האושפיזין אמנם אנו מראים שאנו משתוקקים למדריגות אלו, ועי"ז זוכים להביא את האושפיזין לסוכה.

שבעים פרים לאומות העולם

[ד] בחג הסוכות היו מקריבים בבית המקדש שבעים פרים, ומבואר בגמ' (סוכה ג"ה) שזהו כנגד אומות העולם, ובפשוטו הדבר תמוה מאוד מה לנו ולהם בעת שמחתנו, ואיך מתערבים אומות העולם בחג שמחתנו בקב"ה.

ונראה לבאר בזה ע"פ דברי הגר צדק הקדוש מווילנא שנשרף על קידוש ה' כשלא נכנע לרצון משפחתו לשוב לנצרות, וסמוך ממש לשריפתו ביקשו ממנו השורפים שלא יתנקם בהם לאחר מותו, והתנצלו שהם לא אשמים במיתתו אלא הם רק מקיימים את הפקודה שקיבלו ממשפחת המלוכה לשרפו. והשיב הגר צדק ואמר להם: "וכי אתם סבורים שכאשר אעלה לשמים אני עוד אחשוב על הנקמה בכם, והלא למה הדבר דומה, לבן מלך יורש העצר שכשהיה ילד קטן שיחק עם חבריו הילדים בחול ואבנים, ותוך כדי המשחק זרק אחד הילדים איזה אבן ופגע בו, ואמר לו בן המלך "כאשר אגדל ואהיה מלך אז אנקום בך", והנה פשוט שכאשר גדל ונעשה מלך כבר לא עניין אותו כלל דברי הבל כאלו בשעה שכל המלוכה שלו, ואמר להם הגר צדק, כאשר אגיע לעולם האמת ואזכה ליהנות מזיו השכינה, הנקמה תיחשב בעיני כהבל וריק שאין בו ממש, שהרי אזכה אז לתענוג אמיתי שאין כמוהו - להתענג מזיו השכינה, והנקמה תיחשב אצלי כמשחק ילדים שאינו תופס מקום אצל מלך רם ונישא.

והוסיף הגר צדק ופירש עפ"י את הפסוק (תהילים קי"א) "הללו את ה' כל גוים שבחווהו כל האומים כי גבר עלינו חסדו", אשר בפשוטו אינו מובן כלל מה העניין של אומות העולם להודות לקב"ה על הניסים שנעשים לישראל והלא אין להם מזה שום הטבה, (עי' פסחים ק"ח ע"ב), וביאר הגר צדק ע"ז, שבשעה שעם ישראל זוכים להטבה מהקב"ה אז לא מעניין אותם כלל להתעסק בנקמה בגויים, ולכן שמחים הגויים על שחסד ה' גובר על ישראל, כי על ידי זה עם ישראל אינם נוקמים בהם ואינם לוחמים כנגדם לעשות להם רעה. ועפ"י יש לבאר הטעם שאנו מקריבים שבעים פרים לאומות העולם בחג הסוכות, כי בסוכות זמן שמחתנו שאנחנו עובדים את הקב"ה באהבה ובשמחה, אנחנו כל כך שמחים עם הקב"ה כאב עם בנים, עד שמרוב התענוג וההנאה הגדולה שיש לנו מהדבקות והשמחה בהקב"ה, כבר לא מעניין אותנו הנקמה באומות העולם, ויתרה מזו, אנו גם מסכימים שהקב"ה ייתן להם איזה הטבה מועטת, ולכן אנו מקריבים קרבנות גם בשבילם, שאין מזיק לנו כלל שיהא להם גם הטבה בשעה שאנחנו כל כך דבוקים ושמחים בקב"ה, ואשרינו שזכינו לכך.

רמזים שונים על ד' מינים

[א] מדרשים מבואר שהאתרוג דומה לתלמיד חכם שיש בו טעם טוב וריח טוב, ולא נתפרש מהו הכוונה בשני עניינים אלו - 'טעם' ו'ריח', ונראה ש'טעם' טוב הכוונה שנהנים ממנו בשעה שמרגישים אותו והיינו בשעה שמדברים עמו, ו'ריח' טוב הכוונה שגם בלא לדבר עמו מרגישים את טיבו, שדי בהתקרבות אליו או לשמוע את קולו כדי ליהנות מדיבורו וממעשיו. ועוד יש לבאר, ש'טעם' טוב הכוונה שבעצמותו הוא טוב, ו'ריח' טוב הכוונה שהוא גם במשם ומשפיע לטובה על אחרים.

[ב] בתורה לא כתוב מפורש לקחת פרי ששמו אתרוג, אלא כתיב "פרי עץ הדר" ודרשו חז"ל (סוכה ל"ה ע"א) שזהו פרי שדר בעץ משנה לשנה והיינו אתרוג, והרמז בזה נראה, שהאתרוג הרי רומז לתלמיד חכם, והנהגת התלמיד חכם צריכה להיות תמיד "הנהגת ת"ח משנה לשנה", והיינו שבכל מצב ובכל מקום ובכל זמן בכל השנה כולה יתנהג כת"ח, ולא כאותם ת"ח שאינם נוהגים כת"ח ובהדר תמיד בכל אורח חייהם ואפוא שנמצאים.

[ג] אתרוג המורכב במין אחר פסול, והיינו משום שת"ח צריך להיות מושלם וכולו יהיה מהתורה, ולא יהיה מעורב עם מינים אחרים, ולא רק אם הוא מעורב ממש כפשוטו שמערב חכמות אחרים בחכמת התורה שאז וודאי פסול, אלא גם אם אינו מורכב ממש מכלאים, אלא שמחד גיסא הוא בא לאוהבי תורה לקבל מהם כבוד על תורתו, ומאידך הוא גם מתחנף לשונאי תורה ומוותר בפשרות על דיני התורה כדי להשיג כבוד משונאי התורה, הוא גם נחשב כתערובות של אתרוג ופרי אחר, ופסול. (עי' תשוע"ג ח"ד ק"ו).

[ד] מסימני האתרוג לדעת שאינו מורכב, שקליפתו עבה ואינו כשאר פירות שיש להם רק מעט קליפה, והרמז בזה שהוא שמור ומחוסן מכל צדדיו בקליפה עבה שלא יתהפך מהר מהשקפת התורה, וזהו האופן לבדוק ת"ח

[א] בגמ' בע"ז (י"ג ע"ב) מבואר שלעתיד לבוא ייטענו אומות העולם שגם הם רוצים לזכות לחיי העולם הבא, והקב"ה נותן להם את מצוות סוכה לקיימה, ומיד כל אחד ואחד מהם עושה סוכה בראש גגו, והקדוש ברוך הוא מקדיר עליהם חמה כתקופת תמוז, וכל אחד ואחד מהם מבעט בסוכתו ויוצא, ע"כ. וראוי להבין למה בחר הקב"ה דווקא את מצוות סוכה לבחון על ידה את אומות העולם יותר מכל המצוות. ונראה בביאור העניין שבאמת מצוות סוכה היא אבן פינה ויסוד לכל חיי האדם, שהרי הסוכה צריכה להיות "סוכת עראי" כדי ששוריש בקרבינו שכל העולם הזה הוא עראי לעומת חיי נצח שנזכה בהם לעתיד על ידי תורה ומצוות שנאסוף כאן בעולם הזה, [וכמו שנאמר (דברים ט"ז י"ג) "חג הסוכות תעשה לך", והיינו שהסוכה תהיה "לך" - ללמדך שהעולם הזה הוא עראי בעלמא], ולכן כאשר באים לבחון את אומות העולם אם הם ראויים לחיי העולם הבא, יש לבדקם בתכלית חייהם ומהו משמעות עיקר החיים שלהם, ומצוות סוכה היא המצווה שעל ידה אפשר לבחון אותם מהו יסוד חייהם - עוה"ז או עוה"ב, וכאשר הם בעטו במצוות סוכה, הם הוכיחו בזה שתכלית חייהם הוא העוה"ז ואינם מסכימים לקבל שחיי העוה"ז הוא עראי, וממילא אינם שייכים כלל לזכות לחיי העוה"ב.

[וזוהו מה שנאמר בתורה (ויקרא כ"ג מ"ב) "כל האזרח בישראל יישבו בסוכות", והדגישה תורה האזרח ב"ישראל" כי הגויים אינם שייכים כלל למצוות סוכה מאחר שתכלית חייהם הוא עולם הזה, ואין להם שייכות למצוות סוכה שמצוותה הוא לקבוע שחיי העוה"ז הם עראי].

ומה שהקב"ה ניסה אותם דווקא באופן זה שהקדיר עליהם חמה, נראה דהיינו משום שהמבחן האמתי לאדם הוא דווקא אם הוא מסוגל לחיות חיי צער עבור קיום המצוות, שאם מסכימים לחיות חיי צער בעוה"ז עבור קיום המצוות, הרי בהכרח שהחדיר לנפשו שהעיקר הוא עוה"ז וכדאי לו להצטער כאן בעולם הזה כדי ליהנות לעתיד בחיי נצח בעולם הבא, ולכן עיקר המבחן של אומות העולם היה בשעה שהקב"ה הקדיר עליהם חמה - והוקשה עליהם מאוד קיום המצווה, וכאשר בעטו במצוות סוכה, הוכיחו בזה שהנאה רגעית בעולם הזה שווה אצלם הרבה יותר מחיי נצח, ובזה הוכיחו על עיקר מהות חייהם שאינם שייכים לעולם הבא.

דירת עראי לכל השנה כולה

[ב] בפרשת וישלח (בראשית ל"ג י"ז) "ויבן לו בית ולמקנהו עשה סוכות על כן קרא שם המקום סכות". וראוי להבין מדוע למקום סוכות על שם מקום מקנהו, והלא לעצמו עשה בית, והיה ראוי לכאורה לקרוא למקום ע"ש ביתו ולא ע"ש מקנהו. ונראה שיעקב אבינו רמז לנו כאן יסוד גדול, שגם חיי קבע בבית הם עראי כמו בסוכה, שכל העוה"ז הוא עראי ביחס לחיי העולם הבא שהוא העיקר, ולכן קרא שם המקום סוכות כדי שנזכור תמיד שאפילו כשנמצאים בבית, זהו חיי עראי כמו סוכה. וידוע המעשה עם ה"חפץ חיים", שפעם הגיע עשיר מאמריקה לבקר אצלו, והיה סבור שבייתו של גדול הדור יהיה בית מפואר כראוי לכבוד התורה, וכשהגיע לביתו השתומם כשראה שהחפץ חיים גר בבית קטן כמו צריף, פשוט מאוד, ואין שם רהיטים אלא רק כמה כסאות ושולחן. שאל העשיר את החפץ חיים למה הוא חי ללא רהיטים, השיב לו החפץ חיים "והיכן הרהיטים שלך? אמר לו העשיר בבית יש לי רהיטים מפוארים, אבל עכשיו כשאני הולך בדרך אין כדאי לי להביאם עמי, השיב לו החפץ חיים, גם אני בדרך, ואמנם אני גר בארץ אבל זהו רק בדרך עראי ואין כדאי לי לקנות רהיטים לביתי. וכעין זה הוא עובדא בהגה"ק רבי יהושע ליב דיסקין זצ"ל, שפעם הגיע לירושלים הגביר הנודע ר' אנשיל רוטשילד זצ"ל מפרנקפורט, וביקש שרוצה לבקר את גדול הדור, והציעו לו לבקר את הגה"ק רבי יהושע ליב דיסקין זצ"ל, ואכן נכנס אצלו וראה שגר בבית ריק כמעט בלי רהיטים, ותמה ואמר שמעתי עליך שאתה ראש בני ישראל, וא"כ למה אתה גר בדירה כזאת, והשיב לו הגה"ק "מה ששמעת לאמר שאני גדול כ"כ בתורה טעות היא בידך, אמנם המעט שאני כן יודע זהו רק מפני שאני גר בדירה כזאת, שאילו הייתי גר ומתעסק בדירה יפה כפי שאתה מציע, גם את המעט הזה שזכיתי להיות לא הייתי."

הדרך לזכות להגעת האושפיזין

[ג] בזה"ק איתא דהאושפיזין באים לסוכה רק אם מזמינים אותם, ונראה דאין הכוונה שאומרים הנוסח של עולו אושפיזין, אלא הכוונה שמכינים עצמינו להיות ראויים שיבואו לסוכה, וזהו על ידי שנקבל על עצמינו לנהוג במידה הנהוגת באותו היום, ולמשל בהזמנת אברהם אבינו יקבל על עצמו מידת החסד, ובהזמנת יצחק אבינו יקבל על עצמו מסירות נפש - הרומז על

נתרם לע"נ הר"ר אהרן שמואל בן הג"ר יונה מרצבך זצ"ל נלב"ע כ' תשרי תש"נ, ת.נ.צ.ב.ה.
נתרם על ידי בני משפחתו

אם הוא מושלם או מורכב, שיש לבדוק אם יש לו קליפה עבה שלא יתהפך מהר מהשקפת התורה.

[ה] אתרוג ככדור פסול, שרומז שמשחקים עמו ואינו קשה כארז, והוא פסול. [ו] אתרוג צריך להיות תמים ויפה במראה, ולא מצינו בשום מצוה קפידא "כ"ע על יופי שאפילו רק משהו בשנוי מראה בחוטמו כבר פסול, והרמז בזה שת"ח צריך להיראות גם כלפי חוץ יפה, והיינו שייחנה ממנו ויספרו בשבחו. [ז] האתרוג בזמנו בדרך כלל מלא בבלעטלך שפוגמים ביופי האתרוג, ומרמז שהסביבה היום מסובבת בקוצים, ומצוי שהפגם ניכר בת"ח שמושפע מהסביבה, ואף שבלעטלך אינו פוסל את האתרוג, אבל מ"מ ראוי לחפש ת"ח נקי בלי קוצים.

[ח] אתרוג שנשר פטימו פסול, אבל אם מעולם לא היה לו פטים, כשר, והרמז בזה שאם היה פעם ת"ח נאה ואח"כ פקע ממנו היופי ופרש מדרך התורה פסול, ויש להתרחק ממנו.

[ט] אתרוג הירוק פסול, והרמז בזה שהאתרוג בתחילתו הוא ירוק, ורק אח"כ מצהיב, והתלמיד חכם האמתי הוא מי שהגיע לתכליתו ויש לו כבר חזות ת"ח, ואינו רק בדרך להיות תלמיד חכם.

[י] האתרוג מלא בבליטות, ולרמז שאף שבמראיתו הוא בתכלית היופי, אבל בא לעקוץ כל הנוגע בתורה הקדושה, ומוכן לעקוץ הנוגעים בתורה.

[יא] עוקצו של האתרוג שוקע בתוכו דווקא ולא בולט, ומשום שאינו מבליט את עצמו בכל מקום להראות שהוא ת"ח, אלא הוא צנוע ושקוע בתוכו, ורק מי שמכירו נהנה מטעמו וריחו.

[יב] מצוות האתרוג כשאנו אגוד בשאר המינים אלא נוגע בהם בלבד, והרמז בזה, דמחוד גיסא הת"ח אינו נפרד לעצמו אלא מחובר ומקורב גם לפשוטי עם, ולכן האתרוג נוגע בהם, אבל מאידך גיסא נזהר לא להיות מאוגד עם אחרים כאחד כדי שלא להיות אחד ממש עמהם בדעותיהם והשקפותיהם, ולכן רק נוגע בהם להתקרב אליהם, ואינו מתחבר להיות אחד עמהם.

[יג] תיומת שנחלקה בלולב פסול, והרמז בזה שהראש והמנהיג של עם ישראל הוא תמים ועומד תקיף ואינו מתחלק לכאן ולכאן.

[יד] ההדסים משולשים ויוצאים שלושה כאחד ממש, ורומז לג' יסודות תורה עבודה וגמ"ח שצריך שיהיו כולם ביחד ממש, ותורה בלי עבודה וגמ"ח ביחד ממש אינו שלם, וכן עבודה או גמ"ח בלא תורה אינו שלם.

[טו] בהדס צריך שעליו יחפו את העץ, ונראה שהעץ רומז ל"עץ חיים" - והיינו לחיי האדם, והרמז בזה שחיי האדם צריכים להיות מוקפים ומלאים

לרגל יומא דהילולא דהגר"א ז"ל הננו להביא מאמר שכתב מרן רבינו שליט"א (בהקדמה

לספרו הלכות הגר"א ומנהיגו) אודות דרך הלימוד של הגר"א ובתוכו כמה עובדות על הגר"א ז"ל

"הגר"א זצ"ל התנגד לפלפול הבל, היה נגד סברות תהו וחריפות, הפשט הפשוט והברור בבהירות המחשבה וצלילות הדעת, זה דרכו בלימוד. דרש עיון רב ודיק בגמרא ורבותינו הראשונים, ואחר כך ללמוד בית יוסף ומפרשי השו"ע שעי"ז לומד כל דבר ממקורו וקושר לימוד השו"ע עם עיון היטב בגמרא וראשונים, וזהו תורה לשמה ללמוד ע"מ לקיים, ובזה מתברר לו כל הלכה לעומקה, ואז קושיות הרבה מתיישבים ונמצא בדרך האמת להבין ולהשכיל ולכוון לאמיתה של תורה היאך להתנהג הלכה למעשה בכל דין ודין. הגר"א זצ"ל אף שהיה חד בדרא לא שאף לשום כבוד או משרה, רק עונג תורה הידור מצות צניעות וחסידות הלהיבו רוחו ושמחו לבבו, ואם כי היה עני מדוכא כל ימיו וסבל עם ב"ב מחסור רעב וקור נדודים וטלטולים, לא שאף כלל לשום דבר בחיי עולם הזה רק כולו עטוף בקדושה וטהרה ממאס בחיי עולם הזה וקשור לרוחניות לחיי נצח, החומרות וסייגים היו לו לעונג, ואש קודש בער בקרבו תמיד - עבודת המוח בשילוב עבודת הלב, ושמח בתכלית השמחה בתורה ומצות אלקינו ית"ש, והעניק מאוצרותיו הרוחניים לתלמידיו ולבית ישראל לדורות עולם ושמעתיה בפומן יום יום לנצח נצחים. הגר"א זצ"ל מסר נפשו לקיים כל דקדוקי חז"ל אף שלא הובא בש"ע כי אמר ה' יוצרי מבטן לעבוד לו. כל ימיו רגעיו וענותיו בתורת ה', וזכה לחדש הלכות ומנהגים שנשתכחו מפני שמסר נפשו על קיום התורה ומצותיה. בנו א"ז הרב אברהם מביא עובדא בהקדמתו לאו"ח, שפעם אחת בהיותו בדרך ולן אצל איש ישר הולך בערב נתן בעה"ב לפניו לאכול והפצירו לאכול וישם בפיו והקיא כי נתקלקלה אצטמוכתו ויבוא בעה"ב ומצא הקערה שלימה כתחילה ויפצר בו עוד פעם ויחל לאכול והקיא שוב ועשה כן ג' או ד' פעמים ושאל אותו אחד מגדולי תלמידיו המפורסמים שהיו עמו בדרך מדוע מצער נפשו כאשר לא תוכל שאת אותו העת לאכול והשיב הלא אמרו חז"ל כל מה שאומר לך בעה"ב עשה ובכל מקום שנאמר עשה אפילו בדברי סופרים שיעורו עד שתצא נפשו וצריך מסירות נפש וככה מצא בדברי חז"ל דקדוקים והידורים הרבה להשלים הנפש ואשרינו שזכינו לאורו ולידבק בדרכיו לקיים מצות אלקינו כרצונו ית"ש. גאוני ישראל כרעו ברך מול גדולת הגר"א זצ"ל בנגלה, והוסיפו שבנסתר הסתיר עוד יותר דבריו ומצא יסוד בהלכות שקבע ע"פ נגלה, וכן ע"פ סוד שדרש וחקר בכל הלכה אלפי פעמים

תשובה ממרן רבינו שליט"א בכתב יד בעניין ברכת לישוב בסוכה על מזונות

(תשובה אשר טרם נדפסה בתשובות והנהגות)

לישב בסוכה, ולדברינו שהברכה חל למפרע א"ש טעם המנהג. ורק כשנכנס לבקר בסוכת חבירו ואין בדעתו לאכול שם אח"כ, אז חיישין שאם לא יברך כל משך שהייתו בסוכת חבירו הוי כביטל חובת ברכה על מצות סוכה, ולכן נוהגים לדקדק לאכול ה' מיני דגן יותר מכביצה ולברך עלה לישוב בסוכה. [ב] במשנ"ב סי' תרלט ס"ק ט"ז הביא פלוגתא אחרונים אם מברכים לישוב בסוכה כשאכל יותר מכביצה מפת הבאה בכסנין ולא קבע סעודתיה עלה. ומביא המשנ"ב דמנהג העולם לברך, וכדי להינצל מחשש ברכה לבטלה יראה שלא לצאת מיד אחר אכילתו רק לשבת שם איזה זמן, ויכוון בברכה על האכילה ועל הישיבה שלאחרי זה. עכ"ד.

ובפשוטו צ"ב מהו כוונת המשנ"ב לשבת שם "איזה" זמן אחר אכילתו, שאם כוונתו כפשוטו ישיב שם איזה שיעור זמן שיהיה ואפי' זמן מועט, א"כ תמוה אמאי לא סגי בזמן מועט ישיב שם בשעת אכילת המזונות גופא, ומאי מוסיף בכך שיושב עוד איזה זמן מועט אחר אכילתו והלא בין כך ובין כך לא ישב בסוכה אלא זמן מועט. ואמנם ראיתי בספרי זמנינו שהביאו בשם הגריש"א זצ"ל שאמר שצריך להישאר עד שישב ישיבה חשובה והיינו לפחות חצי שעה.

אלא דבעיקר דברי המשנ"ב דכדי להינצל מחשש ברכה לבטלה יראה לי שבסוכה אחר האכילה זמן ממושך כדי שהברכה תהא גם על הישיבה, לכא' כוונתו שאז אפי' אם מפת הבאה בכסנין אינו חייב בסוכה מ"מ חייב לברך לש' הר"ף והרמב"ם והגר"א דס"ל דמברכין כל אימת שיושב שמקיים מצות סוכה ואפי' בלא אכילה, ובצירוף ב' השיטות והיינו דפת הבאה בכסנין חייב בסוכה וגם שיטת הר"ף והרמב"ם, שפיר יוכל לברך לישוב בסוכה. והנה כבר הבאנו במק"א פלוגתת הקדמונים אם קיום מצות סוכה הוא אפי' ביושב לרגע בסוכה או רק כששוהה זמן ממושך דרך קביעות. ומדברי המשנ"ב כאן דס"ל דכדי שנוכל לצרף דעת הר"ף והרמב"ם והגר"א יש להמשיך לישוב בסוכה אחר האכילה, ולא סגי בישיבתו בשעת האכילה, יש להוכיח דס"ל כהנהו קדמונים דקיום מצות סוכה הוא רק כשיושב זמן ממושך דרך קביעות.

הוראות והנהגות שקיבל רבינו שליט"א מפי רבותיו זצ"ל

בענייני חג הסוכות ושמחת תורה

(בשנים קודמות נדפסו עוד עובדות, והשנה השתדלנו להביא בע"ה מן החדש)

ונימוקו, דהואיל שאין בנמצא ד' מינים, ע"כ אם יהא הוא היחיד שינענע בשעת ההלל יצטערו האנשים האחרים שאין בידם לעשות כמותו, ואסור לו לצער הזולת ולעבור על כמה לאוין ועשין, משא"כ הנענועים בעת אמירת ההלל אינו אלא מנהג עתיק ולא מעיקר הדין.

אמירת "הודו לה" בשעת הנענועים לאחר הברכה

[ה] בצעירותי כשהייתי בלונדון, ראיתי שהגאון רבי שלום שניטצלער זצ"ל אב"ד טשעבא נהג כשבירך על הד' מינים לפני התפילה, שהיה אומר אז "הודו לה" כי טוב כי לעולם חסדו" בשירה ובזמרה כמו בהלל בכל רוח תיבה אחת, ואמר שכך נהגו רבותיו זצ"ל. (ובשעתו אמרתי לו שהדבר זה אצלי, שלא ראיתי נוהגין כן, אמנם אח"כ עיינתי עוד פעם וראיתי שיש לדברים אלו שורש, ובפרט לדין שנוטלים לפני התפלה ולא לפני הלל. והיינו טעמא שעיקר מצות נענוע היא עם הלל ושבת דוקא שבאמר אז "ורננו" עצי היער וסמין ליה הודו לד' וכו', ולכן לדעת הרמב"ם עיקר מצות לולב כהלכתה הוא בנענוע בהלל, וכלשונו פ"ז דלולב (ה"ט) "ומצוה כהלכתה שיגביה אגודה של שלשה מינים בימין ואתרוג בשמאל ויוליך ויביא וכו', והיכן מוליך ומביא בשעת קריאת ההלל בהודו לד' וכו', והיינו טעמא שעיקר המצוה דלולב היא להלל ולשבח להקב"ה בעת נטילת לולב, וכמו במקדש שעיקר המצוה כל ז' היא השמחה עם לולב, כדכתיב "ושמחתם לפני ד' אלקיכם שבעת ימים", ועי' במדרש שוח"ט בפס' דהודו לה', נמצא לפ"ז דהנענועים כהלכתם הוא כשמנענע ושומח ואומר הודו לה' שמצות נענוע בלקיחה בשיר ושבח, ומיהו כמדומני שלא נהגו כן).

הוראת החזון איש כשנפסל האתרוג קודם שחזר לידיו

[ו] עובדא הוי אצל רבינו החזון איש זצ"ל בשנה האחרונה לחייו סמוך לפטירתו, שרבים באו לזכות ליטול את האתרוג שלו בברכה, ובראותו שקהל רב באו, הקנה את האתרוג לאחד ממקורביו במתנה על מנת להחזיר עם זכות ליתנו לאחרים, והלה נתן את האתרוג במתנה על מנת להחזיר לציבור הגדול שהיה שם.

ויהי כאשר סיימו כולם ליטול, לאחר שכבר החזירו את האתרוג לידיו אותו מקורב של החזון איש [אשר קיבל מתחילה את האתרוג על מנת לתתו לכולם], נפל האתרוג ונשבר הפיטם ונפסל טרם שהחזירוהו לחזו"א, והיו תלמידי חכמים שהעירו, דקיום התנאי ש"על מנת שתחזירוהו לחזו"א, מתפרש דווקא שיחזירו כשר ולא פסול, ומאחר שהאתרוג לא חזר לידיו של החזון איש בהיותו כשר, לא נתקיים התנאי ונתבטלה מתנתו של החזון איש ונתברר שכל הציבור לא יצאו ידי חובתם, ורצו לשלוח שלוחים שיכריזו בכל העיר שכל

[א] במשנ"ב סי' תרלט ס"ק מ"ו כתב דמנהג העולם שאין מברכין לישוב בסוכה אלא בשעת אכילה ואפי' אם יושבים במשך שעה בסוכה קודם אכילה אינם מברכים דס"ל דהברכה שמברכים אח"כ על האכילה היא פוטרת הכל, ומסיים המ"ב וכתבו האחרונים דנכון הדבר לצאת גם דעת הפוסקים הראשונים דס"ל דמברך כל פעם שנכנס לסוכה אע"פ שאינו אוכל שם, שהרי גם הישיבה שם היא המצוה, וע"כ תיכף בבואו מביהכ"נ יברך על דבר שהוא מחמשת המינים ויאכל ממנו מעט יותר מכביצה ויברך לישוב בסוכה ולא יחזור ויברך אח"כ בשעת אכילה עכ"ד.

ולענ"ד דברי האחרונים הם חידוש פלא, דהנה לענין מצות ציצית מבו' בשו"ע (סי' ח ס"ט) "דאם לובש ט"ק בעוד שאין ידיו נקיות, ילבשו בלא ברכה וכשיטול ידיו ימשמש בציצית ויברך או כשילבש טלית אחר יברך עליו ויכוון לפטור גם את זה", וע"ע שם במשנ"ב שכתב דכן המנהג בזמנינו שלובשים ט"ק בלא ברכה ואח"כ כשלוברים ט"ג ומברכים עליו מכוונים לפטור בברכה גם את הט"ק שלבש מקודם עיי"ש. ומבו' מ"כ ז' דלא חששו ללבוש ט"ק ולברך עלה לאחר זמן, ולא אמרינן דכיון שנתחייב בברכה מתחילת לבישתו לכן כל רגע ורגע שלבוש בט"ק בלא ברכה הרי"ז שביטל חיובו לברך ועביד שלא כדין. אלא אמרינן דכיון דאין כאן הפסק בקיום המצוה, שכל הזמן הוא לבוש בט"ק, על כן מה שמברך באמצע קאי הברכה גם על למפרע וחלה הברכה על כל זמן משך קיום המצוה. וכ"כ הלבוש בסי' ח' סי"א בטעם השני ע"ש. וא"כ צ"ב למה כתבו האחרונים דאם נכנס לסוכה ואינו אוכל מיד סעודת פת רק לאחר זמן, אזי יאכל מיד מזונות כדי שיברך לישוב מיד בתחילת כניסתו לסוכה, וקשה דלגבי סוכה נמי הו"ל למימר דאף שמיד שנכנס לסוכה נתחייב בברכה (לש' הפוסקים דס"ל דמברך על הישיבה בלבד) מ"מ כשאינו מפסיק בקיום המצוה עד שעת האכילה, אזי יכול להמתין לברך עד שעת האכילה, ומועיל הברכה דבשעת אכילה לפטור למפרע, דחלה הברכה מתחילת קיום המצוה וצ"ע.

וכמדומני שכן המנהג היום שאם נכנס לסוכתו זמן רב קודם אכילתו ה"ה ממתין מלברך עד שעת האכילה ולא חיישי לאכול מיד ה' מיני דגן ולברך

הנהגת מרן הגרי"ז זצ"ל בשתייה וישיבה חוץ לסוכה

[א] כשבאתי לבקר את מרן הגרי"ז זצ"ל יחד עם חמי הרה"ח ר' יעקב שכטר זצ"ל, קיבל אותנו מרן זצ"ל בביתו, ובני הבית הגישו לפנינו כוס תה, ומרן זצ"ל ביאר טעמו שאינו נכנס לסוכה לשתיית כוס תה, מפני שאם ייכנס לכוס תה הוא עלול להצטנן ואז לא יוכל לקיים מצוות סוכה באכילה, ולכן אינו נכנס לסוכה אלא לאכילה בלבד.

ושמעתי שמרן הגרי"ז זצ"ל היה חושש מאוד שהוא פטור מסוכה מדין מצטער מחמת חוליו, ולכן אף כשישב בסוכה היה מבקש מבנו שיוציא אותו בברכה, וגם בנו הגרי"ז זצ"ל לא היה אוכל בסוכה כשהיה משמש את אביו כדין משמשי החולה דפטורים מסוכה.

שתיית מים מחוץ לסוכה

[ב] בשער הציון (סי' תרלט ס"ק כ"ט) כתב דאף להסוברים דשתיית יין אפי' בקביעות א"צ סוכה, אבל שתיית יין שבתוך הסעודה כו"ע מודו דצריך סוכה, דכיון דהוא חלק מסעודת קבע חייב בסוכה, וסיים "ואפשר דאף מים בתוך הסעודה אין כדאי לשנות חוץ לסוכה וצ"ע", אמנם אומרים שהגר"ח מבריסק זצ"ל לא חשש לזה, ושמעתי שמרן הגרי"ז זצ"ל שתה מים בתוך הסעודה מחוץ לסוכה והעירו לו מהשער הציון הג"ל, ושמע אביו הגר"ח מזה, והגיב דאין צריך לחוש לחייב בתוך הסעודה במים או בייין.

שיעור האכילה בלילה הראשונה דסוכות

[ג] בזכרוני שהייתי אצל כ"ק האדמו"ר מצאנז קלויזנבורג זצ"ל בליל ראשון של סוכות, וראיתי שאוכל הרבה פת בכדי אכילת פרס. וסיפרו לי חסידיו ששאלו אותו למה הוא מדקדק לאכול שיעור גדול כ"כ, והשיב להם שלעצמו הוא מדקדק לצאת המצוה גם כשיטת הרמב"ן במלחמות (סוכה יא) שמצדד דאפי' אכילת שני ביצים פטורה מהסוכה, ולכן מדקדק לאכול יותר משני ביצים בכדי אכילת פרת.

הנהגת החפץ חיים בנענועים בהלל בשעה שלא היה אלא אתרוג אחד
[ד] בנו של החפץ חיים העיד (בספר תולדות החפץ חיים) שבזמן מלחמת העולם הראשונה לא היה למרן החפץ חיים זצ"ל אתרוג כשר לברכה, ורק לאחר מאמצים מרובים השיג אתרוג משנה שעברה, ועליו בירך ויצא ידי חובתו, אך בהלל לא נטל את המינים ולא נענע אותם, והסביר טעמו

התפילה ליוו אותו לביתו בשירה ובזמרה וריקודים לכבודו, ולפתע הבחין בו שהוא בוכה בדמעות ממש ואומר "הלא אני איש פשוט ומה רוצים ממני", והרגישו שיש לו ייסורים ממש מהכבוד שמכבדים אותו, וקראו לאשתו שתניח את דעתו, ואשתו בפקחותה אמרה לו שזהו מנהגם בכל השנים ללוות תמיד את ה"חתן תורה" לביתו - לכבוד התורה, ולא עושים כן לכבודו כלל, וכששמע כן נחה דעתו, אבל לאחר מכן עברו על יד בית הכנסת אחר - מעדת החסידים, וכששמעו החסידים שם את השירה והזמרה והמחולות שעושים לכבודו, יצאו גם הם עם ספרי תורה בידם לכבודו, ורקדו ושרו בניגון "אור זרוע לצדיק" כדי לכבדו, וכששמע כן הוא התחיל לבכות ואמר "כבר טועים בי שאני צדיק", ובכה הרבה עד שחששו שיתעלף מרוב חולשה ועוגמת נפש, ומיהרו להביאו לביתו, וסיפרה אשתו הרבנית ע"ה, שבכל אותו היום נפל למשכב מרוב צער ועגמת נפש שמכבדים אותו כצדיק, והוא חשב שזה עונש עבורו משמים שיטעו בו.

הנהגת מרן רבינו שליט"א בתנאי דאתרוג בשנות ילדותו
א.ה. העתקנו כאן עובדא נוספת ברבינו שליט"א שנהג בימי ילדותו אודות אכילה קודם נטילת אתרוג

בראשית שנות השואה האימה, הגיע ללונדון רק אתרוג אחד מארץ ישראל שהיה וודאי בלתי מורכב, וכל שאר האתרוגים שהיו בלונדון, אף שנמכרו בתואר "אינו מורכב" ואף היו 'מוחזקים' כאינו מורכב, אבל לא היו "וודאי" בלתי מורכב, ורבים עמדו בתור להמתין לקיים המצוה על האתרוג היחיד שהיה וודאי אינו מורכב, והנה רבינו היה אז צעיר סמוך לגיל בר מצווה ובלא חתימת זקן, וממילא היה נצרך להמתין עד סוף התור, שהלא עפ"י דין אי אפשר להקנות לנער בלא חתימת זקן במתנה על מנת להחזיר, והיה רבינו נבוך מפני שאם היה ממתין עד סוף התור, היה עליו להתענות עד סיום התור - בשעה שלש אחה"צ בערך, ועפ"י דין אסור לאכול קודם קיום מצוות עשה דאורייתא, ונמצא שע"י"ז יתבטל מצוות שמחת החג.

ועל כן נטל רבינו בבוקר בלא ברכה אחד מהאתרוגים שהיו מצויים בלונדון - שהיו בחזקת בלתי מורכב, והתנה קודם הנטילה, "אם לא אטול אתרוג אחר כך, רצוני לצאת עכשיו, ואם אטול אחר כך אתרוג אחר ואצא בו, אז אני מכוון להדיא עכשיו שלא לצאת", ואח"כ בשעה שלוש נטל את האתרוג מארץ ישראל שהיה בחזקת וודאי בלתי מורכב, ובירך עליו, כיון שמיד כשנטל את האתרוג בשעה שלש, הוברר למפרע שלא יצא באתרוג שנטל בבוקר, ושפיר היה יכול לברך עליו, והתיר לעצמו לאכול כבר בבוקר ולא לבטל מצות שמחת יום טוב, כיון שיסוד האיסור לאכול לפני שנוטל לולב הוא שמא ישכח, וא"כ באופן זה שגם אם ישכח, יוצא באתרוג בחזקת בלתי מורכב בבוקר, סמך שיוצאין באתרוג שבחזקת בלתי מורכב לעניין איסור דרבנן דאכילה קודם קיום המצווה.

אותם שיצאו ידי חובתם היום רק על ידי אתרוגו של החזו"א, לא יצאו ידי חובתם וחייבין ליטול עוד הפעם. אמנם בטרם עשו מעשה שאלו את פי החזו"א, והשיב להם שמדינא יצאו ידי חובתם, אלא דלמיחש מיבעי, ולכן הנמצאים שם יחזרו לקיים המצווה בלי ברכה על אתרוג אחר, אבל אין צורך לפרסם הדבר ברבים לכל אלו שכבר יצאו באתרוג שלו. (ובטעמיה דחזו"א איש יש לומר בטעמי אנפי, או דאיתו מקורב היה שלוחו של החזו"א לתת לכולם לקיים המצווה ע"מ להחזיר, וכיון שהחזירו לו את המינים הרי זה כאילו החזירו אותו למשלח - זה החזו"א, דידיא אריכתא הוה וא"כ נתקיים התנאי בהחזרה זו, ועוד יש לומר דגם אם לא נתקיים התנאי בכלהו, אבל ידוע דמהני מחילה בתנאי, (ובטעם הדבר ביאר הרא"ש בתשובה (כלל מ"ו ס"ו ב') דתנאי הוי מילתא אחרייתא), וא"כ הכא נמי כיון שהחזו"א מוחל על קיום התנאי - ומסכים שכולם ייצאו ידי חובתם אף אם לא יחזירו לו את האתרוג, שפיר יצאו ידי חובתם דהא איכא מחילת התנאי, אלא דדבר זה צ"ע אי מהני מחילה גם כלפי מה שהיה למפרע עד המחילה, והכא הרי צריכים אנו לומר דמהני המחילה שהיה לבסוף כלפי אותם שנטלו האתרוג קודם המחילה).

צפייה לקיום מצוות ד' מינים

[ז] מו"ר הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל היה יושב ומצפה ביו"ט ראשון של סוכות זמן מה לפני הנץ מתי תבוא לידו מצוות ד' מינים, ומיד אחר הנץ עמד ובירך ונענע כדין.

שמחת החג

[ח] בתקופת מלחמת העולם השנייה למדתי בישיבתו של מו"ר הגה"צ רבי משה שניידר זצ"ל, דאגו הרבה בחורים מאד למצבם של הוריהם ובני משפחותיהם, וע"כ לא יכלו לשמוח כראוי בחג הסוכות, משהבחין בכך הגר"מ הורה להם שחייבים המה להתחזק ולשמוח כראוי כמצות היום, והפיח בהם רוח חיים ושמחה למען ירקדו וישמחו לכבוד היום.

הוראת החזו"א איש זצ"ל בעניין נשיאת כפיים במוסף בשמחת תורה

[ט] שמעתי מרבינו החזו"א זצ"ל דאין לכהנים לישא כפיהם במוסף בשמחת תורה משום חשש שכרות, ואפילו אם הכהנים נזהרים לא לשתות יין, מ"מ כשנהגו העם לשתות גם רביעית יין בבת אחת בשמחת תורה ולהשתכר, שייך למיגזר לא לישא כפיים במוסף דשכיחי שכרות.

הנהגת הגר"י סרנא זצ"ל בעניין חתן תורה בבן ארץ ישראל השוהה בחו"ל

[י] סיפר לי הגאון רבי יחזקאל סרנא זצ"ל, שהיה בשוויץ בשמחת תורה דחו"ל ועלה כחתן תורה, אע"פ שהוא עצמו היה בן ארץ ישראל שלא נהג יו"ט שני כלל. (ובפוסקים נחלקו בד"ן זה).

ענוותנותו של הגר"ש"י רבינוב זצ"ל

[יא] בסוף ימיו - כאשר התגורר הגה"צ שמואל יוסף רבינוב זצ"ל בבני ברק, כיבדו אותו בשמחת תורה בבית הכנסת בבני ברק ב"חתן תורה", ולאחר

פסקי דינים העולים מתוך ספרי מרן רבינו שליט"א בענייני שמחת תורה

עיקר מעלת עלייה דחתן תורה

[ו] עיקר מעלת עלייה דחתן תורה הוא כשהעולה לתורה קורא בעצמו בתורה בעליה זו, (ועל תשונה"נ ח"ב ס' ש"ח אות ב').

דיבור בזמן קריאת התורה דשמחת תורה

[ז] אף דאסור לדבר בזמן קריאת התורה אף שיצא כבר בקריאתה פעם אחרת, בקריאה דשמח"ת שחוזר כמה פעמים על אותה קריאה רק כדי לזכות הציבור בברכות אין הכרח שגם בזה אסור וצ"ב, ונראה שבדברי תורה יש להקל יותר.

הברכה על קריאת התורה בליל שמחת תורה

[ח] הקריאה בליל שמחת תורה בברכה מס"ת הוא מנהג וע"כ שרי לברך מדין ברכה על מנהג, והנמנע ולא מברך ועולה יש לו גם כן על מה לסמוך.

עשרה שומעים קריאת התורה כשכבר שמעו הקריאה

[ט] נראה דמותר להעמיד עשרה אנשים שישמעו קריאת התורה אף שכבר אינם בני חיובא שיצאו בקריאה הראשונה, וכן נהגו.

ישיבה בזמן קריאת התורה

[י] בשעת ההקפות יש להקל לחלש שכבר עמד ונחלש לישוב אף בלא ס"ת, (דכל האיסור שמצאנו בספר שהולך למקום מסוים אבל במסתובב מי ימיר שצריך לעמוד שוב לאחר שכבר עמד, ולכן אם נחלש ודאי מותר, ועל' בתשובות והנהגות (ח"ב ס' שיט).

עלייה לבן ארץ ישראל הנמצא בחו"ל

[יא] יש אומרים שבן אר"י הנמצא בחו"ל יכול לעלות לחתן תורה.

שמחת החג הוא שמחת התורה

[א] מה שתמה בספר "עמק ברכה" שיוכחים בהקפות משמחת החג, ומצות צריכות כוונה, לע"ד ל"ק ששמחת התורה תיקנו לשמחת החג, וכשמכוון לשמחת התורה שתיקנו לשמחת החג הוה ממילא כמכוון נמי לחג, (ועי' במועדים וזמנים ח"א ס' קלב).

שתייה ושכרות בשמחת תורה

[ב] אסור לשתות ולהשתכר בשמח"ת מפני עוצם קדושת היום ואין זה כפורים.

הוצאת ספר תורה לרחובה של עיר

[ג] וכן אין להוציא ס"ת לרחובה של עיר להקפות שניות ובפרט מה שדורשים שם אין לך בזיון גדול מזה.

דקדוק בכבוד התורה

[ד] שמעתי שהגר"ח מבריסק זצ"ל בגמר הקפה לא רצה מעצמו לתת לאחר וכאלו לא רצה ליפרד מתורתה"ק ורק כשביקשו ממנו בגמר הקפה נתן ולא מעצמו וזהו דקדוק בכבוד התורה שחושק להחזיק רק מוכרח להוציא מידו לאחר שצריך לה.

חמישה קרואים הראשונים

[ה] ראוי להדר לעלות לתורה בשמחת תורה מחמישה קרואים הראשונים אם אינו חתן תורה או בראשית, דחמישה קרואים הראשונים הוא קריאה דחיובא, וגם שמצוי שבפעם השני כבר אין עשרה שומעים.

זמני קבלת קהל בסוכת מרן רבינו שליט"א

לרווחת הציבור נקבע זמן לכל הבאים לסוכת מרן רבינו שליט"א בימי החג

מ - 6:30 עד 7:45 בערב בבית רבינו שליט"א - רח' קצינלבוויגן 4 הר נוף

באם יהיו שינוי בלתי צפוי בלוח הזמנים, הדבר יעודכן בל"ג במס' טלפון: 0772661111 סלוחה 1